

تبیین مدل ارتقاء حس مکان در میدان های شهری تاریخی

محمدتقی رضویان، معصومه جعفری*، فرانک سعیدی فرد

۱- دکتر محمدتقی رضویان، عضو هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی، M-razavian@sbu.ac.ir

۲- معصومه جعفری، مدرس دانشگاه آبا، saminj9@gmail.com

۳- فرانک سعیدی فرد، مدرس دانشگاه آبا، faranak.saeedifard@gmail.com

چکیده

مکان عنصر اصلی هویت ساکنان آن است. انسان با شناخت مکان می تواند به شناخت خود نائل شود. مکان های مدرنیستی امروزی بدون توجه به طبیعت پیرامون و نیاز های کیفی ساخته شده اند و ناگزیر به برآورده کردن هیجان ها و نیازهای زودگذر کمی انسان می باشد و به دور از هرگونه معنا و خصیصه ی اصیلی تنها ترویج دهنده نامکان ها هستند. در این پژوهش ارتقاء حس مکان در میدان های شهری تاریخی مورد بررسی قرار می دهیم. با توجه به مرور متون و اسناد مرتبط در این حوزه، ضمن ارائه تعاریف حس مکان، بررسی ابعاد مختلف و عوامل دخیل در آن به تبیین مدلی نو از عناصر بین انسان و مکان با زمینه ی تاریخی می پردازد، لازم به ذکر است که روش تحقیق کیفی بوده است. نتایج حاکی از آن است که در میدانهای شهری تاریخی ۷ معیار کلیدی عامل زمان، عامل فردی، عامل ذهنی، عامل فرهنگی، عامل اجتماعی، عامل کالبدی و عامل مشارکت شهروندان در فرایند طراحی، حس مکان در این فضا را ارتقاء می دهد. مدل پیشنهادی قابل فهم و کاربردی این مقاله می تواند چارچوبی برای آگاهی طراحان نسبت به چگونگی تاثیر فضای شهری بر حس مکان شهروندان فراهم آورد.

واژه های کلیدی: حس مکان، طراحی زمینه، شهرسازی ایرانی- اسلامی، میدان های شهری تاریخی

۱- مقدمه

از قرن نوزدهم به بعد در پی نظم ناشی از انقلاب صنعتی و توسعه های بعدی آن، يك سازمان یافتگی اجتماعی بر گرد زمان شکل گرفت و کم کم تمام رفتارهای اجتماعی را تحت تاثیر قرار داد که تا امروز ادامه یافته است. در شهرهای امروز بحران مکان به مفهوم بحران اجتماعی از فضا و زمان، از بارزترین مشکلات شهرسازی معاصر است، بحرانی که در ایجاد فضای شهری فاقد هویت، فاقد تاریخ و فاقد ارتباط تبلور یافته است. شهرسازی سده ی بیستم بیش از آنکه معطوف به کیفیت ارتباطات باشد، متوجه کمیت ارتباطات بوده از این رو پیوستگی احساسی با مکان، مورد غفلت و فراموشی قرار گرفته است. (فلاح، ۱۳۸۵) اهمیت میدان در شهر و روستا و یا یک مجتمع زیستی، محدود به شکل و فرم ظاهری آن نیست بلکه وقایع تاریخی و مهمتر از آن نیازهای اجتماعی موجب می شود تا در محل مناسبی، فضایی